

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การพิจารณาคดีอาญา พยานหลักฐานเป็นสิ่งที่ใช้ในการพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ และในการพิจารณาคดีจะลงโทษจำเลยไม่ได้จนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ดังนั้นพยานเอกสาร พยานวัตถุหรือพยานบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา โดยเฉพาะในคดีอาญา พยานบุคคลซึ่งรู้เห็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดมีบทบาทสำคัญในการพิสูจน์ความผิด เนื่องจากข้อจำกัดของพยานทางวิทยาศาสตร์หรือรูปแบบของการกระทำความผิด พยานบุคคลจึงมีความสำคัญในการซึ่งนำนักพยานในคดีอาญา ทำให้พยานบุคคลมีความสำคัญและส่งผลต่อการพิสูจน์ความผิด

แต่พยานบุคคลมีความผันแปรและเปลี่ยนแปลงมากกว่าพยานอื่นๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิด ความต้องการ และอารมณ์ของพยานในฐานะที่เป็นมนุษย์ ดังนั้นการรักษาคุณค่าของพยานบุคคลจึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ ซึ่งในทางตรงข้ามผู้กระทำความผิดจึงมักจะทำให้พยานด้อยคุณค่าจะส่งผลให้เกิดผลต่อการพิจารณาคดี

โดยเฉพาะคดีความผิดอุจฉกรรจ์หรือความผิดซึ่งมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมบุคคลที่มาเป็นพยานอาจได้รับอันตรายมากกว่าบุคคลอื่นเนื่องจากผู้กระทำความผิดมีกลุ่มบุคคลสนับสนุนการกระทำความผิดอยู่ จึงอาจกระทำการมิชอบเช่น การข่มขู่ การคุกคาม การประทุษร้ายในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้พยานเกรงกลัวจนส่งผลให้หลบเลี่ยงการไปเป็นพยานในชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นศาล หรือในกรณีที่มีการแก้แค้นบุคคลที่ให้การเป็นพยานในกรณีภายหลังจากการที่มีการพิจารณาคดีแล้วก็เป็นอีกกรณีหนึ่ง

ปัจจุบันการได้มาซึ่งพยานบุคคลเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีอาญา เป็นเรื่องที่มียังพบว่ามีอุปสรรค ประกอบด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น ทัศนคติของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม ความสูญเสียทั้งในส่วนของรายได้จากการประกอบกิจการหรือสูญเสียเวลา และสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งความหวาดกลัวต่อภัยอันตรายต่อ สวัสดิภาพของชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของบุคคลที่จะมาเป็นพยานรวมถึงครอบครัว บุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระหว่างมีการพิจารณาหรือภายหลังจากการพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว การกระทำโดยการข่มขู่

การคุกคาม หรือการกระทำในรูปแบบต่างๆ จากผู้ต้องหาหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้กระทำผิด ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจในการร่วมมือเพื่อเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา

ความปลอดภัยในชีวิตร่างกายส่งผลกระทบกับกระบวนการพิจารณาและ ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1093/2540 แม้การเป็นพยานจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีก็ตาม แต่บางครั้งพยานก็อาจไม่ต้องการเข้ามาเกี่ยวข้องในคดี แม้นั้นจะเป็นผู้รู้เหตุการณ์นั้นก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกิดความกลัวหรือเห็นว่าไม่ได้ประโยชน์อะไรกลับจะนำภัยมาถึงตนและครอบครัวก็เป็นได้

บางครั้งพยานก็กลายเป็นเหยื่อของอาชญากรรมคือในขณะที่พลเมืองดีประสบพบเห็นเหตุการณ์ที่อาชญากรกระทำการล่วงละเมิดต่อเหยื่ออาชญากรรมในกรณีหนึ่งโดยบังเอิญและยินยอมที่จะช่วยเหลือทางราชการโดยการให้การหรือเบิกความเป็นพยาน อย่างไรก็ตามพยานกลุ่มดังกล่าวก็จะได้รับความเดือดร้อน รำคาญ และเสียเวลาตามสมควรในการดังกล่าวจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้นลง หรือบางครั้งอาจต้องเสี่ยงอันตรายต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน เนื่องจากการถูกขู่ฆ่าหรือทำร้ายในคดีอุกฉกรรจ์บางคดีอีกด้วย¹

ดังนั้นการหามาตรการต่างๆ เพื่อให้บุคคลซึ่งจะมาเป็นพยานในคดีอาญาได้มีหลักประกันหรือมั่นใจในสวัสดิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วพบว่า ปัจจุบันยังไม่มีระบบหรือวิธีการคุ้มครองหรือวิธีปฏิบัติโดยของรัฐในการจัดระบบการคุ้มครองพยานบุคคลให้มีหลักการที่ชัดเจน และปัจจุบันได้มี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 244 บัญญัติให้ " บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ซึ่งมีความมุ่งหมายให้มีการคุ้มครองบุคคลซึ่งมาเป็นพยานในคดีอาญา แต่ยังไม่มีการบัญญัติรายละเอียดระดับการคุ้มครองหรือขอบเขตการให้ความคุ้มครองในส่วนของความปลอดภัยของพยานบุคคลแต่อย่างไร

ดังนั้นการวิจัยจึงมุ่งศึกษาและวิเคราะห์สิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาที่จะได้รับความคุ้มครองความปลอดภัย โดยศึกษาหลักการและแนวคิดรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคการคุ้มครองพยานบุคคลในปัจจุบันเพื่อหาแนวทางในการกำหนดขอบเขตการให้ความคุ้มครองและปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยศึกษาเปรียบเทียบจากกฎหมายต่างประเทศ

¹ สุดสงวน สุธีสารม, แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับเหยื่อวิทยา : ศึกษาเฉพาะกรณีเหยื่ออาชญากรรม, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2534 หน้า 1- 2.

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาแนวคิดและหลักการการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา
2. ศึกษาแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ
3. ศึกษาบทกฎหมายและระเบียบต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา
4. ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิของการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญากับกฎหมายไทย
5. ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำวิธีการหรือมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญามาใช้ในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

เนื่องจากการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นเรื่องที่มีขอบเขตที่กว้างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำกัดขอบเขตการศึกษาในส่วนเฉพาะการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล โดยพิจารณามาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพร่างกาย ชีวิต ของพยานบุคคล และบุคคลอื่นๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้อง โดยพิจารณาลักษณะหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของรัฐ ในการจัดมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในระหว่างกระบวนการพิจารณา และภายหลังการพิจารณา การศึกษาการคุ้มครองพยานบุคคลของประเทศไทยโดยการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อแสวงหาหลักการและแนวทางที่เหมาะสมมาพัฒนากฎหมายของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4 สมมุติฐาน

การหามาตรการคุ้มครองพยานบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลพยานที่มีคุณค่าต่อการพิจารณาคดีอาญา โดยการคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิภาพในชีวิต ร่างกายของพยานบุคคลรวมทั้งบุคคลอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประโยชน์ของรัฐในการค้นหาความจริงเพื่ออำนวยความยุติธรรมทางอาญาและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

1.5 การศึกษาวิจัย

1. การศึกษาวิจัยเอกสาร (DOCUMENT RESERCH) จากกฎหมายทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งเอกสารบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวทางปฏิบัติและปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์กับสภาพสังคมในปัจจุบันของประเทศไทย
2. การวิจัยสนาม โดยการสัมภาษณ์นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคล

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงหลักการและแนวคิดในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญาในปัจจุบัน
2. ทราบถึงแนวคิดและหลักการในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญาของต่างประเทศ
3. ศึกษาเพื่อหามาตรการคุ้มครองความปลอดภัยพยานบุคคลในคดีอาญาและนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทย